

فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری

صفحه‌ی اصلی وب سایت مجله:

www.jqe.scu.ac.ir

شاپا الکترونیکی: ۲۷۱۷-۴۲۷۱

شاپا چاپی: ۲۰۰۸-۵۸۵۰

دانشگاه شهید چمران اهواز

نقش ایران در تأمین انرژی آینده اتحادیه اروپا

فاطمه هموئی*، کیهان برزگر**^{id}، حمید احمدی***، حسین دهشیار****

* دانشجوی دکتری روابط بین الملل، گروه روابط بین الملل، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
** دانشیار گروه روابط بین الملل، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

^{id} 0000-0003-1534-5282

آدرس پستی: تهران - انتهای بزرگراه شهید ستاری - میدان دانشگاه بلوار شهدای حصارک - دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، دانشکده روابط بین الملل، گروه روابط بین الملل
*** استاد گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
**** استاد گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله	طبقه‌بندی JEL	واژگان کلیدی
تاریخ دریافت: ۱۹ بهمن ۱۳۹۸	F59, F51, Q47, Q42	امنیت انرژی، ایران، اتحادیه اروپا،
تاریخ بازنگری: ۱۱ اسفند ۱۳۹۹	O13	وابستگی متقابل، مشارکت راهبردی
تاریخ پذیرش: ۲۶ فروردین ۱۴۰۰		

اطلاعات تکمیلی:

این مقاله از رساله‌ی دکتری خانم فاطمه هموئی در رشته روابط بین الملل به راهنمایی کیهان برزگر و مشاوره حمید احمدی و حسین دهشیار در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات است.

قدردانی: از تمامی افراد و موسساتی که در انجام این تحقیق مولف را مساعدت نمودند، قدردانی می‌شود.
تضاد منافع: نویسندگان مقاله اعلام می‌کنند که در انتشار مقاله ارائه شده تضاد منافی وجود ندارد.
منابع مالی: نویسنده (ها) هیچگونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ارجاع به مقاله:

هموئی، فاطمه، برزگر، کیهان، احمدی، حمید و دهشیار، حسین. (۱۴۰۰). نقش ایران در تأمین انرژی آینده اتحادیه اروپا. فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق)، ۱۸(۴)، ۱۹۱-۲۲۴.

 [10.22055/JQE.2021.32467.2214](https://doi.org/10.22055/JQE.2021.32467.2214)

© 2022 Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

چکیده گسترده

معرفی:

با وجود روند رو به رشد تولید انرژی‌های تجدیدپذیر که وابستگی کشورهای عمده مصرف‌کننده انرژی به سوخت‌های فسیلی را به نحو چشمگیری کاهش خواهد داد، بنا بر پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی، همچنان در سی سال آینده افزایش وابستگی به واردات نفت و گاز، وجه اشتراک تمامی کشورهای صنعتی از جمله اعضای اتحادیه اروپا است بطوریکه امنیت عرضه انرژی از مباحث محوری این اتحادیه تلقی می‌گردد. بر پایه نتایج پیش‌بینی اداره انرژی کمیسیون اروپا، تأمین انرژی در داخل اتحادیه اروپا در سال ۲۰۳۰، در مقایسه با سال ۲۰۰۵، حدود ۲۰ درصد افول خواهد کرد بطوریکه از این سال به بعد، اروپا نیاز به واردات بیش از ۵۵ درصد از انرژی مورد نیاز خود خواهد داشت که در این میان بیشترین میزان وابستگی به انرژی وارداتی مربوط به گاز خواهد بود. همکاری گازی بین اتحادیه اروپا و روسیه از سال ۱۹۶۰ وجود داشته است، آزمایشات متعددی را با موفقیت پشت سر گذاشته و اکنون جنبه مهمی از روابط کلی اتحادیه اروپا و روسیه گردیده است. روسیه بزرگترین صادرکننده گاز طبیعی به اتحادیه اروپا است، بطوریکه درآمد حاصل از صادرات به اتحادیه اروپا سهم بزرگی از تولید ناخالص داخلی روسیه را تشکیل می‌دهد. با این اوصاف به نظر نمی‌رسد سیاست‌های کنونی در رابطه با روابط انرژی اتحادیه اروپا و روسیه از مسیر همکاری پیروی کنند و تحقق ابتکارات قبلی ایجاد شده اندک شده است. تعداد زیادی از مطالعات در مورد وابستگی متقابل بین روسیه و اتحادیه اروپا از نظر انرژی و به ویژه تجارت گاز و همچنین تجزیه و تحلیل سوء تفاهم‌ها و درگیری‌های ایجاد شده در این رابطه وجود

دارد. با این وجود، روشی که چنین وابستگی متقابلی می‌تواند بر وضعیت ایران بگذارد، به خوبی مورد بررسی قرار نگرفته است. هیچ یک از مطالعات وضعیت ایران را به عنوان یک بازیگر مهم و حتی یک راه حل برای "بحران" روابط انرژی اتحادیه اروپا و روسیه مشاهده نکرده‌اند.

متدولوژی:

در این تحقیق از روش تحقیق آماری - توصیفی - تحلیلی و تاریخی استفاده شده است. اطلاعات نیز از طریق منابع کتابخانه‌ای، اینترنتی و بهره‌گیری از پایگاه‌های خبری با تکیه بر داده‌های عینی - تاریخی گردآوری و سعی شده تا از معتبرترین و جدیدترین اطلاعات آماری و توصیفی مراکز مطالعاتی داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی استفاده شود. کتابخانه‌های وزارت امور خارجه، کتابخانه دانشگاه علوم و تحقیقات، کتابخانه مرکز مطالعات پژوهش‌های خاورمیانه وزارت امور خارجه، کتابخانه ملی و کتابخانه‌های مجازی داخلی و بین‌المللی برای دریافت اطلاعات کتابخانه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد.

یافته‌ها:

ناتوانی برخی اعضای اتحادیه اروپایی در تامین منابع انرژی و یا تکرور آنان، و ابستگی زیاد به گاز روسیه و عدم اعتماد به آن کشور، کافی نبودن منابع گاز حوزه‌ی دریای خزر و کاهش ۲۵ درصدی انرژی تولیدی در داخل اتحادیه اروپایی تا سال ۲۰۳۰ (در مقایسه با سال ۲۰۰۰) چالش‌های اصلی اتحادیه در تامین امنیت انرژی به شمار می‌روند که موجب اتخاذ رویکرد "ایجاد امنیت دسته‌جمعی انرژی" توسط اتحادیه اروپایی شده است. در راستای نظریه‌های همبستگی متقابل و نوکارکردگرایی، همکاری‌های اتحادیه اروپا و روسیه در زمینه انرژی، می‌تواند تعارض و کشمکش را تضعیف کرده و موجب تسریع همکاری به دیگر زمینه‌ها و برقراری صلح در روابط میان دو طرف گردد. از جمله الزامات راهبرد امنیت دسته‌جمعی انرژی اتحادیه اروپایی، متنوع سازی تامین انرژی این اتحادیه است و در این راهبرد، جمهوری اسلامی ایران به عنوان دارنده ذخایر نخست انرژی جهان (مجموع نفت و گاز) می‌تواند نقشی اساسی در تامین انرژی اتحادیه اروپایی ایفا نماید که در صورت تحقق این مهم، از دو منظر ثبات بخشی بیشتر به امنیت ایران و منطقه و نیز تامین منافع اقتصادی، موجب تسریع در توسعه اقتصادی ایران خواهد شد.

نتیجه:

با وجود چالش‌های مختلف در کاهش سهم گاز روسیه در سبد انرژی اروپا، ایران به دلیل دارا بودن منابع فراوان گاز و همچنین موقعیت جغرافیایی استراتژیک می‌تواند نقشی ویژه در این فرایند داشته باشد. اگرچه به دلیل وجود تحریم‌های اقتصادی آمریکا، ایجاد برنامه‌ای ویژه در جهت همکاری استراتژیک بین اتحادیه اروپا و ایران در زمینه انرژی همواره دچار موانعی جدی بوده است اما تمایل شدید دو جانبه در جهت برقراری روابط اقتصادی بویژه پس از توافق هسته‌ای سال ۲۰۱۳، بخوبی مؤید اینست که می‌توان از مفهوم وابستگی متقابل برای روابط دو طرف در این خصوص استفاده نمود. در این مطالعه به چگونگی وابستگی در مقوله انرژی پرداخته شده است بطوریکه در نهایت منجر به تبیین نقش ایران در تأمین انرژی آینده اروپا گردد. بر اساس نتایج بدست آمده، ایران در صورت فائق آمدن بر چالش‌های سیاسی در زمینه ارتباطات بین‌المللی و رفع تحریم‌ها، توانایی تأمین ۱۰ درصد از نیاز مصرف‌کنندگان جهانی را در درازمدت خواهد داشت که این امر موجب بوجود آمدن مشارکتی راهبردی بین اتحادیه اروپا و این کشور در بهبود سرمایه‌گذاری و تجارت بین‌المللی و همچنین انتقال تکنولوژی خواهد شد که رشد با ثبات و سریع اقتصادی ایران از جمله مزایای آن خواهد بود.

Reference

- Aminian, B. (2013). The Geopolitics of Energy: EU and Energy Security. *Geopolitics quarterly*, 9(30), 82-107. Available at: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17354331.1392.9.30.3.6>
- British Petroleum Company (2019). BP Statistical Review of World Energy Report. BP: London, UK. Available at: [BP Statistical Review of World Energy 2019: an unsustainable path | News and insights | Home](#)
- Capros, P., De Vita, A., Tasios, N., Siskos, P., Kannavou, M., Petropoulos, A., ... & Paroussos, L. (2016). EU Reference Scenario 2016-Energy, transport and GHG emissions Trends to 2050.
- Dale, S. (2019). BP statistical review of world energy. *BP Plc, London, United Kingdom*, 14-16. Available at: [BP Statistical Review of World Energy/Energy in 2020: the year of COVID \(imemo.ru\)](#)

- Dehghani Firoozabadi, Seyed Jalal & Firooz Abadi, Seyed Rahman. (2011). Characteristics of Russia's energy security strategy towards the European Union. *Scientific Journal of Security Horizons*, 4(12), 37-66. Available at: https://ps.ihu.ac.ir/article_200386.html?lang=fa (in Persian)
- European Commission, (2018). Statistical Pocketbook 2018. Eurostat Website. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/46346/9314552/PAS_Pocketbook2018_Web+version.pdf/4a906281-3dca-4834-af72-1c52142251a0
- European Commission, (2020). Shedding light on energy in the EU. Eurostat Website. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy_2020/images/pdf/pdf-energy-eurostat-2020.pdf
- Fathollah-Nejad, A. (2018). Europe and the Future of Iran Policy: Dealing with a Dual Crisis. Policy Briefing, Brookings Doha Center, October. Available at: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2018/10/Europe-and-the-future-of-Iran-policy-dealing-with-a-dual-crisis-English.pdf>
- Insight, M. E. (2019). Global Energy Perspective 2019, McKensey Solutions Sprl. Available at: https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Oil%20and%20Gas/Our%20Insights/Global%20Energy%20Perspective%202019/McKinsey-Energy-Insights-Global-Energy-Perspective-2019_Reference-Case-Summary.ashx
- Islamic Republic of Iran Broadcasting, (2016). A look at the features of the new model of oil contracts called IPC.
- Keipour, J., & Izadi, J. (2010). Energy diplomacy and the imperative of its use for securing Iran's national interests. *Foreign relations*, 1(4), 139-162. Available at: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=113804> (In Persian)

- Khalouzadeh, Saeed, (2012). EU Common Foreign Policy; Identity, Security and Politics. Tehran: Research Institute for Strategic Studies.
- Khateri, Z., Njarzadeh, R., & Agheli-Kohnehsahri, L. (2021). The Impact of Economic Sanctions on Capital Account in Iran. *Quarterly Journal of Quantitative Economics*, 18(3), 135-162. Available at: https://jqe.scu.ac.ir/article_14639.html (In persian)
- Koolae, E. (2011). Iran's role in energy security at regional and global levels. *Iranian Economic Review*, 15(28), 95-115. Available at: https://ier.ut.ac.ir/article_32716_e4085abcf798de4ac5c57fa69cacbffce.pdf
- Nadali, M., Rezaee, J., & Salahmanesh, A. (2012). THE RELATIONSHIP BETWEEN TOTAL FACTOR PRODUCTIVITY AND OIL GROWTH. Available at: https://jqe.scu.ac.ir/article_10590.html (In persian)
- National Iranian Gas Company, (2019). Gas production and consumption annual report.
- National Iranian Oil Company, (2016). Conference on the requirements and challenges of partnership agreements and financial instruments for investment in the oil industry DPI.
- Ramazanadeh, A. (2010). Gazprom's Place in Russian Energy Strategy. *Central Eurasia Studies*, 3(6). Available at: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=111324> (In Persian)
- Shabani, Maryam. (2019). Iran's strategic role and position in establishing energy transmission lines (oil and gas) to Europe and its impact on Iran's regional integration. *Journal of New Attitudes in Human Geography*, 11 (3), 431-444. Available at: http://geography.journals.iau-garmsar.ac.ir/article_665995.html (In persian)
- Sohrabi, K. (2013). The geopolitical Function of Islamic Republic of Iran in the Immunity of Energy of European Union. *Political Science*, 16(Issue 61), 145-173. <https://dx.doi.org/10.22081/psq.2013.22878> (in Persian)

- Soltani, A., & Behmanesh, R. (2012). European Union and energy security challenges. *Studies of international relations journal (Political science and international relations journal)*, 4(17), 211-240. Available at: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=220185> (In Persian)
- US Energy Information Administration (Ed.). (2018). *Annual Energy Outlook 2018: With Projections to 2050*. Government Printing Office. Available at: https://www.eia.gov/outlooks/aeo/pdf/AEO2018_FINAL_PDF.pdf
- Vosouqi, S., & Zarei Hodak, M., & Zarei Hodak, M. (2015). Mutual energy strategy in relations of Russia and EU. *Journal of central eurasia studies*, 8(1), 127-148. Available at: <https://dx.doi.org/10.22059/jcep.2015.54965> (In persian)
- Youngs, R. (2009). *Energy security: Europe's new foreign policy challenge*. Routledge. Available at: <https://ir1lib.org/book/2068603/9b2f19>
- Youngs, R. (۲۰۱۴). A new geopolitics of EU energy security. *Carnegie Europe*, 23. Available at: [A New Geopolitics of EU Energy Security - Carnegie Europe - Carnegie Endowment for International Peace-with-cover-page-v2.pdf\(d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net\)](https://www.carnegie.org/~/media/Files/2014/07/A_New_Geopolitics_of_EU_Energy_Security_-_Carnegie_Europe_-_Carnegie_Endowment_for_International_Peace-with-cover-page-v2.pdf(d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net))
- Zarghani, S., Dabiri, A. (2014). Geopolitical Opportunities of the Islamic World in the Organization of Gas Exporting Countries. *The Iranian Research letter of International Politics*, 2(3), 70-94. doi: 10.22067/jipr.v2i3.44269 (In persian)